THE LIBRARY OF THE
MAR 16 1927
UNIVERSITY OF ILLINOIS

Izhaja vsak dan razen sobot in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. | Cena lista je $5.00 | Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., torek, 15. marca (March 15), 1927. | Subscription $5.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 62

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

INTERVENCIJA V NIKARAGVI JE ŠPORT!

Ta barbarski šport uganjajo ameriški bankirji. — Ta šport povzroča, da se Nikaragvačani bojujejo, dasi je bil končni uspeh že naprej določen.

Washington, D. C. — Dr. T. S. Vaca, agent Sacasove liberalne vlade v Washingtonu pravi, da ameriška intevencija v Nikarakvi postaja barbarski šport ameriških vlagalnih bankirjev, toda šport, za katerega je bil izdelan načrt že naprej, kdo zmaga, ko dobo žrtve prelile svojo kri.

"Matagalpa je zadnji nevtralni pas, ki se nahaja kakšnih sedemdeset milj proč od železnice in v hribih," pravi Sacasa. "Očividno je, da nima to mesto nobenega pomena za vzdrževanje komunikacij med ameriškim poslaništvom v Nanagvi in z oporiščem v luki Corinto, ki se je vporabljal za razlago, zakaj so se pomorščaki izkrcali.

"Nevtralni pas ima dvojno ostrino. Nevtralni pas onemogočuje ustavne (Sacasove) sile, da se postavijo v vojaške pozicije, ki jih žele, obenem pa dovoljuje, da se Diazovi vojaki prosto gibujejo, da so številnejši kot Moncadove (Sacasove) čete in da tako prihranijo pomorščakom nalogo za uničenje ustavnih armad.

"To je barbarski šport, ako se prisilijo Nikaragvanci bojevati, ako je končni uspeh bil določen že naprej v notranjih krožkih ameriških intervencijonistov. Naša krhka civilizacija se vpira bikoborbam zaradi ubogih konj, ampak zdi se, da to nečloveško ubijanje najde veselih ljubiteljev med gotovimi močnimi denarjelovci. Takovzani vlagatelji so izdelali načrt. Dovoljeno je bilo, da revolta dozori in se razširi. Upi, da revolta uspeva, ki bi se lahko v začetku potlačila, so bili podžgani. Dovoljeno je bilo, da se je ljudstvo oborožilo. Boj se je podaljšal, dasiravno bi se lahko zabranil v začetku z manj škode za dostojnost in resnicoljubnost za intervencijoniste in z manj stroški za one, pri katerih se intervenira.

"Ravno ob tem času sem prejel informacije, da bi Diaz in njegovi partizani sklenili že zdavnej mir s branitelji ustave, ako bi jim bilo dovoljeno storiti kaj takega."

Norris ima načrt proti hromim račjakom

Delavstvo se popolnoma strinja s tem načrtom. — To je najboljša odpomoč proti obštrukciji hromih račjakov.

Washington, D. C. — Edgar Wallace, legislativni zastopnik Ameriške delavske federacije izjavlja, da strokovno organizirano delavstvo priporoča ameriškemu ljudstvu Norrisovo resolucijo, ki odpravlja hrome račjake v kongresu.

Po Norrisovi resoluciji, bi se kongres ,ki je bil izvoljen v mesecu januarju. Zasedanje bi trajalo do konca njegovega termina, ako bi kongres ne želel ukiniti svojega zasedanja.

Norrisova resolucija je bila sprejeta v senatu. Ko je pa prišla pred kongres, so jo pa predsednik zbornice, konkgresnik Longworth, vodja kongresne večine kongresnik Tilson, predsednik zborniškega odseka za opravilnik kongresnik Snell ubili.

Nasveti političarjev najdejo malo odmeva med farmarji

Farme po južnem in srednjem Illinoisu so naprodaj. — Agitacija za Lowdena kot predsedniškega kandidata ne vleče. — Farmarji so izgubili vero v politične odpomočke.

Springfield, Ill. (F. P.) — Oglasov, ki pripovedujejo, da so farme na prodaj, ali da farmarji razprodajajo živino, orodje, pridelke itd., so naprodaj po zelo nizki ceni, kar mrgoli v listih, ki izhajajo v srednjem Illinoisu in katerih čitatelji so raztreseni po teritoriju, ki obsega do petdeset štirjaških milj.

To pokazuje, da je v poljedelstvu nekaj narobe. En sam list, ki ima čitatelje v okrožju štirideset milj, je priobčil v enem samem tednu 75 takih oglasov.

Agitatorji, ki priporočajo Lowdena kot bodočega predsedniškega kandidata, najdejo prav malo podpore med onimi farmarji, ki obdelujejo svoje farme. Ko je nedavno zastopnik Federaliziranega tiska obiskal farmarje po okolici, se je prepričal, da farmarji ne verjamejo v politično odpomoč. Farmarji svoj odpor proti razmeram, v katere so jih pahnili političarji starih strank, kažejo na ta način, da zapuščajo farme in se selijo v mesta.

Neki farmar se je glede agitacije za Lowdena izjavil: "Mogoče ne bo več farmarjev na farmah, da glasujejo za Lowdena v letu 1928."

Farmarji, ki so prejšnja leta prihranili toliko, da se lahko na stara leta umaknejo, to delajo še sedaj. Farmarji, ki so mladi in krepki, pa odhajajo v mesta. Lastniki velikih farm izjavljajo, da ne morejo dobiti najemnikov, ki bi obdelovali farme v najemu.

Mnogi najemniki zahtevajo več kot polovico deleža, to je delež pa delež, kot pravijo farmarji. Lastniki velikih farm pa nočejo zopet sprejeti takih pogojev in tako bo letos precej sveta ostalo neobdelanega. Posledica tega je, da se veliko več farmarjev in farmaric preseli v mesta.

In ko je časnikarski zastopnik vpraševal farmarje, kako bo to končalo, so odgovarjali: "Jaz ne vem."

Coolidge napravil pomiloščevalno gesto

Gre se za zamorske vojake, ki so se udeležili plemenskih nemirov v letu 1917.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge je napravil pomiloščevalno potezo, ki daje upanje, da pomilosti dvajset zamorcev, bivših članov 24. pešpolka. Ti bivši vojaki odslužujejo svojo kazen, ker so se udeležili plemenskih izgredov leta 1917 v Houstonu. Znižal je njih kazenn za osemnajst mesecev. To pomeni, da bo šestnajst teh bivših vojakov lahko parorilanih v mesecu juniju, dva pa v mesecu decembru in dva v prihodnjem letu meseca februarja.

Pred vojnim sodiščem je bilo obtoženih 63 vojakov, ki so bili obsojeni. Ti vojaki so zagrabili za orožje, ko jih je za trenotek zapustila pamet radi provociranja belopoltnikov. Devet in dvajset vojakov je bilo obsojenih na smrt, a eksekutiranih je bilo osemnajst, 11 je pa bilo pomiloščenih v dosmrtno ječo.

Teh bivših zamorskih vojakov, ki so deležni zdajšnjega predsednikovega pomiloščenja, je dvajset.

Zamorske organizacije so se od leta 1918 silno prizadevale, da se bivši vijaki pomiloste.

Magnatje premoga izpirajo rudarje

Ohijska družba je izprla 250 delavcev, ker nočejo sprejeti znižanja mezde.

Brigdeport, O. — Lorain Coal and Dock Company je v soboto obvestila svojih 250 rudarjev, uposlenih v Lincoln premogovniku, da je obrat ustavljen za nedoločen čas iz razloga, ker rudarska organizacija noče sprejeti novih pogojev (znižanja mezde). Rudarji so bili izprti v pondeljek 14. marca.

Šerif mora v zapor radi peonaže.

Corpus Christi, Tex. — Zvezno sodišče je obsodilo šerifa Raymonda Tellerja iz okraja Willacy na 18 mesecov zapora, dva bombažna plantažnika na leto dni zapora in $1000 globe in mirovnega sodnika Peace Dodda na štiri mesece in $1000 globe radi kršenja zakona proti peonaži. Šerif in sodnik sta pošiljala brezposelne zamorce kot "vagabunde" na plantaže, kjer so delali kot pravi sužnji.

Mehika omejila budget; denar za nove šole

Callesova vlada je določila tri milijone za nove kmetijske šole.

Mexico City, 14. marca. — Callesova vlada je te dni znižala budget za prihajajoče fiskalno leto, ki nastopi 1. julija. Budget je za sto milijonov pezov ($50,000,000) nižji kot je bil oni Obregonove vlade v zadnjem letu Obregonovega predsedništva. Notranji izdatki so preračunani na 248 milijonov pezov; poleg tega je določenih 78 milijonov pezov na odplačilo javnega dolga. Važna postavka v proračunu je tri milijone pezov za gradnjo novih kmetijskih šol.

Francozi izpraznijo Saar v treh mesecih

To je dosegel Stresemann na seji sveta lige narodov. Francija se je uklonila Nemčiji.

Ženeva, 14. marca. — Francoske okupacijske čete izpraznijo dolino Saar v juniju t. l. Tak je bil sklep sveta Lige narodov v soboto. Nemški zunanji minister Stresemann je zahteval, da Francozi odidejo takoj iz okupiranega distrikta v Porenju. Francoski zunanji minister Briand je predložil kompromis, da se izpraznitev izvrši v treh mesecih in Stresemann je sprejel brez ugovora. V Saaru ostane še 800 železniških stražnikov, ki pa morajo biti medzavezniški. Stresemann predseduje sejam sveta Lige narodov.

MacDonald je telefoniral, da pride v aprilu.

New York.—Ramsay MacDonald, bivši delavski premijer v Angliji, je v nedeljo telefoniral iz Londona v New York, da pride v Združene države 19. aprila. Z njim pride tudi njegova hči Isabel.

Še eden butlegar ubit v Chicagu.

Chicago. — Alfonso Fiori, butlegar iz Genove gange, je bil v nedeljo zjutraj najden ustreljen v stranski ulici blizu Taylor in Halsted ulice. To je že četrti butlegarski umor v dveh dneh. Policija še danes ne ve — oziroma se dela, da ne ve — kdo so morilci, ki se vozijo po ulicah Chicaga v avtih in sipljejo krogle iz strojnice.

KONGRESNIK IZ DETROITA VIDEL STRAHOVE

Slikal jih je v zbornici ob koncu kongresnega zasedanja. — Slikal jih je tudi Ameriški delavski federaciji, a slika ni držala.

Washington, D. C. (F. P.) — Odborniki Ameriške delavske federacije, ki se nahajajo v njenem glavnem stanu, so odklonili prizadevanja Sosnowskega, republikanskega kongresnika iz Detroita, ki je želel, da se Ameriška delavska federacija ne prizadeva organizirati delavcev, ki delajo v detroitskih tovarnah za produkcijo avtov. Sosnowski je obdržaval v zbornici fin poslovitveni govor, v katerem je izjavil, da so se komunisti zarotili uničiti Detroit z organiziranjem uslužbencev v tovarnah za avte. Izpovedal je, da je Ameriška dedelavska federacija fina, patrijotična organizacija, ki si prizadeva zdrobiti komunizem v deželi.

W. F. Roberts in Edgar Wallace, člana legislativnega odbora Ameriške delavske federacije, sta rekla, ko sta prečitala Sosnowskijeve izjave proti rdečkarjem: "Njemu delajo skrbi naši načrti, ne pa komunistični."

"Ko sem se zadnjikrat vrnil domov z zadnjega zasedanja," je Sosnowski pripovedoval kongresni zbornici, "nisem našel vznemirjenih bizniških interesov, ampak vznemirjeni so bili vsi interesi enako, vznemirjeni zaradi delovanja komunistov na industrijskem polju in vznemirjeni zaradi apatije pri onih, ki nočejo pogledati faktom v obraz in zaradi apatije tistih, ki sede tukaj v Washingtonu in v katerih rokah je usoda naroda in ki dopuščajo, da te sile pridobivajo na pozicijah, ki končno pomeni strmoglavljenje vlade in konfisciranje lastninskih pravic.

"Intervjuval sem duhovne in male biznismane. Govoril sem z delavci in voditelji industrije. Vsi so zapopadli. Ponovno so mi povedali, da komunisti v Združenih državah, ravnajoči se po odredbah iz Rusije, organizirajo delavce v tovarnah za avte v Detroitu z namenom, da postavijo v tem mestu procvitanja in bogastva največji "nauk vseh naukov revolucije" s tem, da se mogoče ta industrija uniči, vlada oslabi in da se posad sovražnosti v možganih delavcev mogoče kasneje porabi za strmoglavljenje vlade Združenih držav."

Odborniki Ameriške delavske federacije se ne ozirajo dosti na Sosnowskijevo govoričenje o komunistični kontroli, kajti konvenciji Ameriške delavske federacije v Detroitu in Atlantic Cityju sta sklenili, da se delavci v avtomobilski industriji organizirajo z namenom, da pribore človeške pravice in odpravi aristokratična vlada tovarnarjev v tovarnah. V Washingtonu ne smatrajo za tako resno stvar, da komunisti izdajajo v Detroitu list za delavce v avtomobilski industriji in da ima ta list okoli 15,000 iztisov cirkulacije, kot za dejstvo, da ducat mednarodnih unij razpravlja o udeležbi kampanje za organiziranje delavcev v vozomotorni industriji, kajti ta kampanja prične nekega dne v tem letu.

Sosnowski obljublja, če treba, da ostane sam in se bojuje proti boljševizmu, ki se nanaša na organiziranje avtomobilskih delavcev v Detroitu. In ker se bo bojeval, bo razkrinkal teh "dve sto prekucuških organizacij," vštevši one, ki nasprotujejo imperijalizmu v latinski Ameriki in ki so kritizirale politiko tajnika Kellogga. Sosnowski dalje izjavlja, da je komunizem vladajoči element v Callesovi vladi v Mehiki in da so oni, ki želijo dobro Callesu, podporniki boljševizma.

Gorostasna korupcija v jolietski ječi

Policaji in političarji zapleteni v beg mehikanske trojice. Državni pravdnik obeta, da razkritje "pretrese ves Joliet do dna." Jetniki so mesec dni pilili železje in vmes so prepevali pobožne pesmi ter brenkali na kitaro!

Chicago, Ill. — Pobeg treh Mehikancev, ki so bili s tremi Poljaki vred obsojeni na smrt na vešalih radi umora pomožnega jetničarja Petra Kleina v jolietski državni kaznilnici pred malo manj kot enim letom, iz jolietske okrajne ječe zadnji petek ponoči je odkril nezaslišano korupcijo v policijskih in političarskih krogih v Jolietu, ki imajo okrajne zapore v svojem področju. Državni pravdnik Rehn za okraj Will je dejal v nedeljo, da škandal je tako velik, da se bo "ves Joliet zazibal do svojih temeljev", kadar pride cela stvar na javnost.

Evidenca, kolikor je že ima Rehn v svojih rokah, dokazuje, da je bila cela vrsta policijskih in ječarskih uradnikov v podkupljenih z namenom, da pomagajo šestorici do uspešnega bega v svrho, da uidejo smrti na vešalih. Opojna pijača je redno dohajala v ječo in vsi, stražniki in jetniki so bili večkrat pijani.

Do zdaj so aretirani 3 stražniki. Preiskava se vrši proti mnogim drugim. Aretirani sta tudi dve mladi Mehičanki, ki sta s pomočjo policajev poslali jetnikom revolverje in žage za piljenje železnih drogov. Revolverji in naboji so prišli v ječo v šopkih rož, pile pa so bile zabodene v bananah. Ena Mehičanka se piše Juanita Gallardo, stara 23 let. Stanovala je v South Chicagu in pravijo, da je ljubica Bernarda Roata, enega izmed beguncev iz ječe, ki je še na prostem; druga je Atilana Elivolde in doma je v Jolietu. Aretiran je bil tudi Atilanin oče in njegova mlajša hči.

Aretacije so bile izvršene na izpoved Roberta Torresa, enega izmed pobeglih Mehikancev, ki je bil čez par ur ujet v South Chicagu. Charles Duschowski, eden izmed trojice Poljakov, ki so ostali v ječi, je dejal, da so Mehikanci potrošili $1500 za podkupitev deputišerifov in stražnikov v ječi. Poljaki so jezni, ker so jih Mehikanci pustili na cedilu, da niso mogli pobegniti z njimi. Ujet Torres je pozneje priznal v svoji izpovedi v South Chicagu, da je beg iz ječe stal $1500.

Preiskava je odkrila tudi druge naravnost groteskne stvari. Mehikanci so polagoma pilili železne palice na svoji kletki v jolietski ječi skoraj mesec dni. Delali so tako, da je eden pilil, drugi je brenkal na kitaro in tretji je prepeval na ves glas "La Paloma" ali "Santa Maria", da ni bilo slišati škripanja pile. Stražniki, ki so poslušali petje in godbo, so se skoraj jokali same ginjenosti nad "skesanimi spokorjenci", ki se tako lepo pripravljajo na smrt . . . Mehikanci so tudi postavili majhen oltarček v celici s krucefiksom v sredi, pred katerim so vsak dan pobožno molili in prepevali litanije ob brenkanju na kitaro.

Mehikanci imajo zdaj pet umorov na vesti. Prvič so ubili dva policaja in nameščenca nadulične železnice v Chicagu, katerega so hoteli oropati. Drugič so pomagali ubiti pomožnega jetničarja Kleina v državni kaznilnici v zadnjem maju, ko so prvič pobegnili iz zapora. Zdaj pa so ubili poljcaja v South Chicagu, dočim drugi policaj in šofer ležita težko ranjena.

Ujeta begunca pošiljejo nazaj v Joliet. Trije Poljaki, sokrivci pri umoru Kleina, so zdaj priklenjeni za roke na železne drogove njihove celice v jolietski ječi.

Jugoslovanska skupščina pred razpustom

Nove volitve pridejo v jeseni. Medtem pa vzamejo Radiča v vlado, da ne bo nagajal.

Belgrad, Jugoslavija, 14 marca. — Nikola Uzunović, premijer, se pogaja z Radičem glede reorganiziranja sedanje vlade. Nova vlada bo koalicija, v kateri bodo imeli radičevci tri ministre.

Vse kaže, da bo skupščina razpuščena še to poletje in prihodnjo jesen se vrše volitve za novi parlament.

Borah noče vzeti poviška letne plače

Letni priboljšek $2500 je vrnil v zvezno blagajno.

Washington, D. C. — Senator Borah je odklonil povišek letne plače, ki ga je bil kongres sprejel pred dvema letoma. Prežnja letna plača zveznih senatorjev je bila $7500, nakar so jo povišali na $10,000. Borah pravi, da stara plača njemu zadostuje, zato vrača povišek v blagajno.

Zdi se, da volilci v Detroitu v minolem letu niso več izvolili Sosnowskega za kongresnika in so izvolili nekega demokrata, ki je iz demokratičnih vrst uskočil v republikanske, ker je bil leta 1924 poražen v volilni bitki kot demokrat. Sosnowski si je izbral odpor proti delavski strokovni organizaciji kot politični brzoavto za leto 1928.

Lopovščine v Nikaragvi morda pridejo na dan

Ameriški diplomat v Nikaragvi je resigniral in grozi, da razkrinka zakulisne intrige glede okupacije dežele.

Washington, D. C. — V nedeljo so listi prinesli senzačno vest, da namerava ameriški skrbnik poslov v Nikaragvi, Laurence Dennis, razglasiti škandal v zvezi s sedanjo krizo v Nikaragvi. Dennis je resigniral toda državni department noče sprejeti resignacije, dasi je Dennis javno kritiziral nikaragviško politiko ameriške vlade.

Listi poročajo, da je Dennis dejal, da ima dokument, v katerem mu je državni tajnik Kellogg dal navodila ob času predsedniških volitev v Nikaragvi, da mora biti Adolfo Diaz —sedanji priznani predsednik— izvoljen za vsako ceno. Dennis je baje zagrozil, da objavi dokument, ko se vrne v Združene države okrog 1. aprila.

Mussolini velel zapreti 36 komunistov.

Rim, 14. marca. — Posebno vojaško sodišče, ki je bilo kreirano na temelju novega zaščitnega zakona, je obsodilo 36 komunistov v zapor od dveh do petnajstih let. Obtoženi so bili "zarote proti varnosti države", dalje k "hujskanju na razredno mržnjo" in razžaljenja Mussolinijeve osebe.

KITAJSKA MORNARICA JE REBELIRALA

Sneženi viharji pomagajo revolucijonarjem. Osemtisoč kantonskih vojakov v Šangaju.

London, 14. marca. — Brzojavka iz Šangaja javlja, da je severnjaško bojna mornarica, ki je bila v službi Sunčuangfanga in njegovih zaveznikov, odpovedala pokorščino severnjakom in poveljniki bojnih Jadij so se izrekli za kuomintangsko vlado.

Ista depeša sporoča, da se je vtihopapilo v Šangaj 8000 kantonskih vojakov v civilnih oblekah. Vodstvo centralne delavske unije v Šangaju je izdalo oklic za organiziranje provizorične revolucijonarne vlade v mestu. Kitajski delavci v japonskih tekstilnih tovarnah so nabili plakate z oklici generalne stavke v momentu kuomintangske okupacije. Japonski delovodje so dali odstraniti plakate, nakar so delavci zastavkali takoj. Posledica je bila, da so Japonci dovolili plakate.

Šangaj, 14. marca. — Sem je prišla vest o silnih sneženih viharjih po vsej severni Kitajski. Viharji ovirajo gibanje vojaštva, ki ga pošilja Čangtsolin v provinco Honan. Nanking, glavno mesto province Kiangsu, pade vsak čas v roke Kantončanov.

Kerenskij napaden na shodu v New Yorku

Rusinja ga je udarila po obrazu med proslavo desetletnice ruske revolucije. Par minut kasneje sta bila dva carista vržena iz dvorane.

New York. — Aleksander Fedorovič Kerenskij, vodja prve ruske revolucije, ki je strmoglavila carja pred desetimi leti, je v nedelju dobil udarec v obraz na odru Century Theatre v New Yorku, v katerem je 4500 ruskih menjševikov in drugih simpatičnikov proslavilo desetletnico revolucije in on je bil glavni govornik.

V momentu, ko se je Kerenskij dvignil s sedeža, da nagovori množico, je stopila k njemu ženska, držeč v eni roki šopek rož, v drugi pa rokavice. Kerenskij, misleč, da mu ženska nudi šopek, se je smehljaje poklonil, toda ženska je v hipu premestila šopek v levico in z desnico ga je navzomoč udarila po licu, obenem pa je siknila po rusko: "Lažnik! Vagabund! Ti si kriv, da je Rusija uničena!" Nato mu je vrgla rože v obraz.

Kerenskij se je umaknil, a zabranil je drugim, da bi planili po ženski. Štirje stražniki so prijeli žensko. Kerenskij ni pustil, da bi bila žena aretirana. Odpeljali so jo iz dvorane in zunaj izpustili. Napadalka se piše Katarina Bari. Pozneje je rekla, da je Kerenski kriv, da je bil njen zaročenec, oficir v carski armadi, ubit v revoluciji.

Nekaj minut kasneje je izbruhnil v dvorani nov nemir. Dva bivša ruska častnika in carista, ki sta bila navzoča, sta delala medklice, ko je Kerenskij govoril. Napadla sta govornika s psovkami. Zborovalci so prijeli monarhista in ju vrgli na cesto.

Kerenskij je v svojem govoru, ki je bil prvi, odkar je prišel v Ameriko pred enim tednom, ljuto kritiziral sovjete. Rekel je, da Rusija ne bo nikdar več monarhija. Carizem je mrtev za vselej. Ampak demokratični duh še živi in bodočnost Rusije je v demokratični republiki.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

138

Datum v oklepaju n. pr. (Feb. 28-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Pomovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KITAJ SE DRAMI!

Kitajski delavec ne bo na svetu več najcenejši delavec.

Kitaj se drami in to pomeni, da so se kitajski kuliji (delavci) pričeli zavedati, da so ljudje in da imajo iste pravice do življenja kot njih belopoltni razredni tovariši.

Kitaj je bil vedno idejalna dežela za kapitaliste vseh civiliziranih narodov. Tam so plačevali tako nizke mezde delavcem, da taka mezda ni zadostovala niti za zajuterk belopoltnega delavca. To so bili vzroki, da so se leta 1917-1918 ogrevali za uvoz kitajskih kulijev.

V Kaliforniji so nekdaj bili proti naseljevanju Orientalcev, posebno proti naseljevanju Japoncev in Kitajcev. Ali v onih letih so se celo v Kaliforniji ogrevali za naseljevanje kitajskih kulijev. Zastopniki rudniških, tovarniških in železniških privatnih veleinteresov na zapadu so se v onih letih odprto izrekli za uvoz kitajskih kulijev. Kalifornijski državni odbor za delo se je tudi izrekel za uvoz kitajskih kulijev. Kaliforniji so sledili veleindustrijalci v Chicagu in drugje. Vsi prijatelji cenene delavne moči so v onih letih kričali, da v Združenih državah primanjkujejo delavci in da je zaradi tega treba uvažati kitajske kulije. Takrat pa ni primanjkovalo delavcev. Ampak ameriški kapitalisti so gledali v bodočnost. Vedeli so, da mora vojna enkrat končati. In kadar bo vojna končana, bodo ameriški delavci zahtevali, da mezde ostanejo. Evropejski delavci tudi ne bodo več tisti pohlevni izseljeniki, kot so bili pred vojno, ko so veleindustrijalci pošiljali ob času velikih stavk svoje agente v Evropo, tako da je bilo vedno dosti delavnih moči na razpolago, da so lahko s temi rezervnimi delavnimi močmi zlomili skoraj vsako stavko. In tako je bil Kitaj edino upanje kapitalistov, da v njem dobe delavce, ki bodo pri volji delati za sramotno nizko mezdo. Nekako tako so kapitalisti mislili v onih letih, ko ni bilo še nobenih znamenj, da je svetovna vojna učinkovala tudi na kitajsko ljudstvo in nanj napravila velik vtis.

Pričelo je pa nepričakovano šumeti tam v Kitaju. Pojavil se je najprvo narodni pokret, t. j. Kitaj za Kitajce, kar pomeni toliko, da se odpravijo vsi privilegiji za tujezemce, ki v Kitaju izkoriščajo delavstvo in tudi druge sloje v manjši ali večji meri. Voditelji tega gibanja so spoznali, da ne opravijo veliko, ako ne pridobe kitajskega delavstva zase, kajti vsako veliko narodno gibanje ima le tedaj uspeh, ako se za to gibanje pridobe delavske mase.

Kitaj je bil razcepljen v dva tabora. V nazadnjaškem taboru so bili severni generali in Peking, ki so z železno peto držali k tlom večino kitajskega ljudstva. V manjšini je bila kantonska vlada, t. j. narodna vlada, ki je bila na čelu narodnega gibanja v Kitaju. Pričela je državljanska vojna v Kitaju. Kantonska vlada je apelirala na delavske kitajske mase, da se ji pridružijo. Peking in pa severni generali so pa z grozovlado silili kitajske delavske mase, da jim slede in jih podpirajo. Kantonska vlada je povsod, kjer je zasedla teritorij, ki je bil pod oblastjo severnih nazadnjakov, takoj proglasila za kitajske delavce pravice, o kakeršnih kitajski delavci še sanjali niso v spanju. Priznala je svobodo tiska, govora in združevanja, torej same take stvari, radi katerih so preje kitajskim delavcem sekali glave, če se je kateri izmed njih le drznil jih omeniti. Ustanovile so se delavske strokovne organizacije, ki so skrajšale delavni čas in povišale delavsko mezdo. Novica o teh izpremembah se je razširila kot blisk med kitajskimi delavci. In kamor pridejo armade kantonske vlade, jih kitajski delavci pozdravljajo kot svoje rešiteljice in se jim pridružujejo ali pa pomagajo demoralizirati armade severnih nazadnjakov.

Ta preobrat v mišljenju kitajskega ljudstva je prestrašil kapitaliste vseh imperijalističnih velesil, kajti misliti so pričeli, kje dobe še delavce, ki bodo delali skoraj zastonj. Res je na jugu v Aziji še Indija, kjer se delavci dobe skoraj zastonj, ali koliko časa bodo razmere v Indiji ostale, kakeršne so, ako se Kitaj zdrami iz tisočletnega spanja in kitajske delavne mase zahtevajo, da se z njimi ravna, kot se spodobi ravnati z ljudmi.

Misel, kje dobiti delavce, ki bodo delali skoraj zastonj, povzroča med kapitalisti vseh narodov tisti strah, da javkajo in stokajo, da so v Kitaju v nevarnosti življenja tujezemcev in tujezemska lastnina.

SLIKE IZ NASELBIN

Govor o potrebi državljanstva.

Clinton, Ind. — Zdi se mi na mestu, da objavim kako zanimivo podučen govor nam je napravil naš učitelj, ki nas kandidate za ameriške papirje vzposablja, da bi bili potem res dobri Američani. V šolo nas zahaja precej lepo število, le žal, da smo med njimi samo štiri ženske in ravno to je dokaz, kako je med ljudstvom globoko vgnjezdena brezbrižnost, kar je v resnici graje vredno. Ravno zato gre vse priznanje učitelju za govor, ki nam ga je napravil. Usmeril ga je približno takole: "Nastavljen sem, da vas podučim o potrebnem glede postav, na podlagi katerih boste dobili ameriške domovinske pravice in na podlagi katerih bodo zastopani vaši interesi. Dostikrat pa vam govorim in razpravljam tudi o drugih zadevah in to storim vam v korist, da se seznanite s problemi, ki so važna in vodilna sila v družabnem redu."

Ravno ta teden sem bil navzoč pri nekem sodnijskem procesu, ki nam je pokazal sliko, da so sodnijske postave tudi v nepravem redu. Potrebno je, da se preurede na zdravejšo podlago, da bodo zamogle točnejše odgovarjati svojim funkcijam. Izmed dvanajstorice izbrane porote jih je bilo enajst za izrek krivde, eden pa proti, radi česar je bila porota razpuščena po zakonitem redu do obnovitve procesa. Po ožji preiskavi smo pronašli, da je bil dotični porotnik, ki je glasoval proti, v sorodnih stikih z obtožencem toliko, da sta njegova žena in žena obtoženca nekaki daljni sestrični, kar znači, da je mogoče odtod izvirala njegova pristranost. Značajni porotnik bi ne smel poznati drugega kot postavo za vse enako, zato ni prav, da ni v sodnih procesih veljavna dvetretjinska večina kot je to v sistemu kongresnega glasovanja. Kajti jako verjetno je, da se v krožku 12. oseb vedno najde kdo, ki se da za $5 kupiti in tak značaj povzroči razpust celega procesa, kar nikakor ni praktično.

Ob tej priliki so stavili vprašanje na nekega tu rojenega, ako bi on kot porotnik dal isti razsodni rek inozemcu kot tukajšnjemu domačinu? Njegov odkrit odgovor je bil, da ne, ker on ne prizna inozemcev za enako vredne."

Možu gre kredit za to, ker se je odkrito izrazil, da se iz tega poučimo, koliko smo vpoštevani v slučaju sodnijskih procesov pred izbrano poroto s takimi principi. Nikakor ni izključeno, da so mogoče tudi nekateri sodniki takih nazorov.

"Pronašel sem" je nadaljeval govornik, "da ni bil v tem okraju v zadnjih 35-40 letih nikdar nobeden inozemec izbran za porotnika, kar je obžalovanja vredno zrcalo zanikrnosti pri inozemcih. Zakaj se ne brigajo za javne zadeve, zakaj se ne zanimajo, da bi postali deležni vseh pravic, ki so zajamčene v ustavi, zakaj se ne potrudijo, da bi postali državljani v deželi, kjer se trudijo in žrtvujejo svoje moči mogoče še bolj kot tukaj rojeni domačini? Mi vidimo, da je med inozemci dosti vestnih in iznajdljivih ljudi, ki so si znali tukaj urediti svoja domovja, posedujejo lepa poslopja, na katera mora biti ponosen vsak. Nekateri so se vpeljali v trgovine in druga podjetja, ki plačujejo dosti davčne pristojbine ter s tem in drugim prispevajo v polni meri za porast blagovne produkcije in distribucije, za dobrobit tukajšnjih držav. Zakaj bi bili torej manj vredni od tukaj rojenih? Zakaj se torej ne zanimate in se ne potegnete za svoje pravice, za dostop v javne službe in druga odgovorna mesta? Oseba brez pravice do merodajnih mest je vkljub premoženju ničla, masa, ki se ne zaveda svojih življenskih pravic, je brezpomembna in nikjer upoštevana. Z ljudstvom, ki ne zna zahtevati in rabiti svojih ustavnih pravic, postopajo kot z brezpravnim sužnjem, in kot vidimo, zaničrna malomarnost inozemcev je kriva, da še danes niso upoštevani v taki meri, kot so domačini.

Vidi se mi potrebno, da omenim še to le glede društev, ki jih imate ustanovljene priseljniki različnih narodnosti. To je dobro in koristno, toda društva bi veliko bolje izpolnjevala svojo nalogo, ako bi posvetili več pozornosti izobraževanju svojih članov. V pravilih bi morala biti vključena točka, ki bi izrecno zahtevala, da se mora vsak član potruditi postati državljan. Društva bi morala podučevati nedržavljane o koristih državljanstva ter jih navajati k temu povzetju; ako bi društva obstojala iz državljanov, bi imela moč naučiti naše postavodajne zastopnike respekta pred inozemcem. Resolucija, ki bi bila poslana po društvu, glaseča se: Društvo broječe sto članov ali več, vsi državljani, v interesu ljudstva zahtevamo to in to....., bi imponirala osobito ako bi bila ista poslana od več društev, in smelo trdim, da bi bila z respektom sprejeta. Tako pa kdo se ozira v javnih zadevah na funkcije društev, ko pri celem društvu ne najdeš niti deset državljanov. To je v resnici žalostna slika samozavesti inozemcev, ki jo beleži kronika v tem okraju."

Tako nekako nas je učitelj okrtačil in prav je povedal. Jaz od moje strani sem mu jako hvaležna za njegov govor; priprosto ljudstvo je v resnici kot čreda ovac, s katero se lahko poljubno razpolaga. Ni zastonj pisano, da farji pasejo ovce in jagnjeta, razum prostaka v resnici ni nič bolj razvit od ovčjega. Vzrok temu je seveda namenoma zavajalna vzgoja, sistem družabnega reda je smerjen tako, da se prostaški človek razvija po moči in telesu, duh pa ostane na stopinji desetletnega otroka. Razum mu omrežijo z zato nalašč provocirano zavajalno vzgojo in vraževero. Oni že vedo, zakaj nas nazivajo z ovcami in jagnjeti. Kakor nas nazivajo, za take nas tudi upoštevajo, to je bridka, pa nepobitna resnica.

Da ne zabredem predaleč v argumentiranje, bom za danes končala. Samo s par iskrenimi besedami se želim zahvaliti vsem, ki so se udeležili maškaradne veselice društva "Studenček pod skalo" S. N. P. J. Sicer jih je bilo malo Slovencev, zato se pa bolj toplo zahvalim; drugim pa, no, da vsaj vemo kaj in kako smo in se spoznamo.....

Veselica se nam je kljub temu povoljno obnesla. Do boljše zabave nam je precej pripomogla mrs. Mary Guriel s svojo maskno opravo. Bila nam je vsem po volji in kot za priznanje jo tem potom uljudno vabim, da pristopi k nam v društvo, za kar ji radevolje iz lepa prispevam vsoto pristopnine k jednoti. Društvo rabi takih vrlih članic in zato bi nam bila mrs. Mary Guriel vedno dobrodošla! — **Christina Omahne.**

Običajen opis župnikovega izmozgavanja delavcev. Nasvet "Soči".

Strabane, Pa. — V tej slovenski naselbini tava še precejšnje število rojakov v temi katolicizna. Čudno pač, da tudi tukaj nimamo "hlevčka in pastirja". Kakor sem čula, je bilo nekdaj dovolj propagande za to ter je neka ženska radi neuspeha celo zblaznela. Cerkve vendar nimamo, torej je vsaj ene pijavke manj za delavce. Da pa naše duše po smrti ne zlete naravnost v pekel, imamo v sosednji naselbini poljskega knjaza, kateri je pripravljen za lepe denarce skrbeti za naš blagor. Da je resnica, kar pišem, dokažejo lahko vsi tisti, ki so se udeležili zadnjega naturaliziranja drugorodcev v Washingtonu, Pa. Moj soprog se je tudi udeležil kot priča. Prečastiti je bil za pričo šestim Poljakom hkratu. Ti so sodniku priznali, da računa vsakemu po petnajst dolarjev dnevnice. Vsi navzoči so ostrmeli in sodniku samemu se je zdelo umestno pijavko opomniti, če ni to morda malo preveč. Oni pa ga je ošabno zavrnil, da je njegova stvar, koliko komu računa, ker on je raditega vseeno lahko dober državljan ter da bi v tem času lahko doma zaslužil sto ali še več dolarjev. No, na tak način se človek že lahko vozi v izredno krasnem avtu.

Naprednim igralcem dramskega kluba "Soča" kličemo: "Pogum!" Večina gledalcev je na vaši strani. Kljubtemu, da so igro "Divji lovec" dobro igrali, nam ni ugajala, kajti humbug o posmrtnem življenju nam je zoprn celo v igri. Nasprotno pa nas je "Pipa tobaka . . ." jako zadovoljila. Igralci zaslužijo vso pohvalo. Istotako "Snegulčica" dokazuje, da bo slovenski jezik še dolgo slovel.

Pozdrav dopisovalkam Prosvete. — **Mary Nagode.**

Pazite se nepridipravov!

Newton Falls, Ohio. — To je čisto mlada naselbina tujerodcev. Kakih sedem do osem let je, odkar so se razkropili agentje po bližnjih naselbinah in državah in razprodali na tisoče zemljišč teba kraja. Med prizadetimi je tudi nekaj Slovencev. Ko smo kupovali, so nam vse obetali, namreč odvodne cevi, mestno vodo, sploh vse mestne ugodnosti. Nekaj lotov je res dobilo, kar jim je bil obljubljeno, ali teh je le malo. Na stotine lotov je v mlakah, da ni mogoče do njih z vozom drugače kakor le v veliki suši ali pa v hudi zimi. Neki Slovak si je še preteklo zimo dal skopati za vodo na svojem lotu. Hotel si je tam postaviti hišo in je šel naročiti stavbinski les. Pa so mu rekli, da tja sploh ne morejo s truckom, ker je preveč mlake. Rekli so mu, naj počaka do srede poletja, ko bo suho; takrat da bi mu radi ustregli. Ko je videl, kako je, pa je pustil.

Tega bi ne pisal v javnost, če bi ne videl, da so agentje še zmerom na delu. Rojake opozarjam, da ne nasedejo ter ne verjamejo sladkim besedam agentov. Vsakdo, ki kupi stavbišče od takega agenta, ga vsaj enkrat preplača. Zato je najboljše, da takemu nepridipravu pokažete vrata.

Tu je jeklarna, v kateri je zaposlenih od šestnajst do sedemnajst sto delavcev. Delo je sedaj vsaki dan, vendar ne vabim nikogar sem za delom, ker je zaslužek slab, a vsakdanje potrebščine so pa drage. Poleg jeklarne je še nekaj manjših tvornic, od katerih pa ne obratujejo vse.

Plače so slabe, po štirideset centov na uro in naprej. Izurjeni delavci nekaj bolj zaslužijo.

Tudi svoje društvo imamo, ki spada k S. N. P. J. O napredku vendar se morem poročati, kajti društvo je še mlado in šteje le petindvajset članov. Vendar je nekaj takih kot jih je nekdo omenil v Žarkometu, namreč da kdor ne zna pravil, je bolje, da je tiho na seji. Žal, da je ravno narobe. Kakor nas je tu malo Slovencev se še ti brigamo samo vsak za sebe.

Pozdravljam zavedne čitatelje. — **John Copi.**

Izjava.

Socialistični klub št. 235 J. S. Z. v Sheboyganu, Wis., izjavlja, da nima nič skupnega z dopisovalcem v Žarkomet pod imenom "Sheboyganski Štrigelj". Ta ni še bil in tudi ni član socialističnega kluba in ne stranke, s katero se ponaša. Kar torej on piše, je čisto njegova privatna "zabava", ter nima nič skupnega s socialističnim klubom.

To pojasnilo tistim, kateri se za stvar zanimajo, je bilo sprejeto na seji socialističnega kluba v marcu 1927. — **Tajnik.**

Naval na zlato v Nevadi.

Weepah, Nevada. — Dne 13. marca se je spet eden zlatoiskalec pobahal, da je našel zlato v tukajšnji okolici. Trgovec Ed. McKelvey se je vrnil s prospektiranja in pod jopičem je stiskal dva kamena, v katerima je bil trak čistega zlata v debelosti svičnika. Ena tona kamna se računa na $75,000 vrednosti zlata. Tisoč ljudi je navalilo nanj z vprašanjem, kje je žila, toda McKelvey ni hotel povedati. Weepah je poln zlatoiskalcev.

ŽARKOMET

Zegnana nagota!

Kratka vest sporoča, da papež namerava pometati z nemoralnimi slikami in klipi v cerkvah, kapelah in drugih svetih prostorih.

To pomeni, da je cerkvena umetnost tudi "nemoralna"; pomeni, da so na stenah in stropih svetišč naslikana napol naga telesa. How come?

Spominjam se nečesa iz otroških let. Na stropnem oboku farne cerkve v mojem rojstnem kraju so bili naslikani goli angelčki s precej debelimi zadki. Neki otrok je vprašal mater, zakaj nimajo angelčki vsega kakor on.

Otrok je bil seveda svinjski! Pohujšale so ga svinjske slike! ... Dvakrat dve je pet in trije koti so kvadrat!

A šalo na stran. Če je katera upodabljajoča umetnina nemoralna, je gotovo tista religijozna brezspolna nagota — okrnjena telesca, kakršnih nikjer ni. Ne samo nemoralno, marveč tudi skrajno absurdno je to. Če torej papež res namerava narediti črn križ čez to "umetnost", izvrši dobro delo. Meni se pa zdi, da se je poročevalec, ki je poslal dotično vest, le "hecal".

* * *

Mezdno gibanje na hribčku v Sheboyganu.

Fajmoštri niso več zadovoljni s svojo črno službo. Naš Černe ni zadovoljen s svojo plačo, niti ni zadovoljen z izidom "komišnarske kampanje". Eno leto je stikal za "komišni" in zdaj je bridko razočaran. Povej, povej, Černe, pri kateri jednoti je "komišen", saj vendar veš!

Zares slabe novice. Neki katoliški fajmošter je slekel črno suknjo in se civilno poročil s svojim dekletom. Drugi ni bil zadovoljen s samo fajmoštrijo, pa se je lotil zraven še — babičnega posla. Tako gre, tako gre, bratci moji, črni svet k vragu.. Onokulant, Sheboygan, Wis.

* * *

Ne pozabite!

Vsi oni delavci, ki so lani zaslužili $5000, ne smejo pozabiti, da je danes zadnji dan, ko je treba plačati dohodninski davek.

* * *

Bila je spet pomota.

Dragi Žarkomet! Naš collinwoodski "Naročnik" je spet ustrelil kozla v nekem čikaškem listu. Nabingljal je dopis, v katerem pravi, da je čital v Žarkometu, da je Štrigelj žalostno poginil. To se mu je le sanjalo. "Naročnik" najbrž sodi druge po sebi. Ker je njega prohibicija pritisnila ob steno in mu izpila kri iz lic, misli, da je pri vseh tako. 'Naročnik' naj pogleda na bolniško listo in primerja koliko sta vzela on in Štrigel, pa bo videl, kateri bolj v jamo sili. Štrigelj je zdrav kot hren in tudi sive glave še nima. "Naročnik" se je zmotil. Kar se pa tiče tistega dvajsetdolarskega bankovca, ti svetujem, da obdolži pravega, ne pa Štrigelja, ki ni imel ničesar opraviti s tem. Le na dan z grehi, če kaj veš! A svarim te, da bo treba tudi dokazati. — Collinwoodski Štrigelj.

* * *

Kdo hoče biti bolan?

Ako vidiš "bolniká", ki vso noč popiva, igra na karte, se pretepa in je obsojen po mirovnem sodniku, ne zatoži ga na seji, ako imaš kaj "munšajna" v hiši. Plačal boš in sedel. Prohibicija je postala ščit simulantov. — Glencoe, O.

* * *

Pazi, Joško!

Ti, Joško, ki skrbiš za lepa slovenska dekleta in bogate vdove, boš gotovo dober možiček. Vedi, da še nismo vse zmrznile. Čakamo, da se poživimo z regratom, potem jo pa že lahko dobiš še lepšo kot jo ima Tonček, čeprav bo že stara in hodi po vseh štirih. Samo priden boš moral biti. Vsak dan na delo, in ko prideš z dela, pa v "štor" in tudi okoli peči se bo treba sukati, drugače bodo piskri leteli. Haha! — Narobe vdova iz Braddocka.

* * *

Še ena strela iz Sheboygana.

Uboga delavska masa! Ne vidi tako daleč kot z roko doseže. Triindvajset tisočakov so znesli skupaj, toda "Suspurflar" je tako imenitno gospodaril, da je čez en tisočak luknje. Lep "komišnar"! No, kljub temu je preskrbljeno za lešnikarje in "balončkarje". Pikniki se bodo lahko vršili tudi ponoči, ker bo sijalo električno solnce. — Štrigelj.

K. T. B.

Desetletnica padca carizma v Rusiji

Preteklo je deset let, kar je rebelirala duma in s pomočjo vojaštva pometala carjeve ministre v ječo. To je bil začetek velikega preobrata v Rusiji.

Pred desetimi leti, dne 16. marca 1917, je "Prosveta" prinesla pod debelim naslovom **"Revolucija v Rusiji"** sledečo vest:

"Duma je strmoglavila rusko vlado. Ministri so pometani v ječo. Izvrševalni odbor dume na čelu armade 30,00 mož vlada v Petrogradu. Revolucija, pri kateri je pomagala armada, je trajala tri dni. V Petrogradu je obležalo okrog 500 mrtvih."

Nadalje:

"London, 15. marca. — V Rusiji se je izvršila uspešna revolucija. Nazadnjaška vlada je strmoglavljena. Prosluli reakcijonarji, med katerimi sta bivši ministrski predsednik Sturmer in minister zunanjih zadev Protopopov, so v ječi. Nova vlada je v rokah posebnega odseka dume. Vojaški posadki v Petrogradu in Moskvi sta se pridružili revolucijonarjem. — Revolucija v Petrogradu je trajala tri dni. Okrog 500 je mrtvih. Car je na fronti. Poroča se, da se bo car Nikolaj najbrž odpovedal prestolu. Carsko palačo oblegajo revolucijonarji."

Kasnejše vesti so sporočile, da je revolucija sijajno zmagala in car se je odpovedal prestolu v Pskovu dne 16. marca. Organizirana je bila vlada kadetov, kateri je načeloval knez Lvov. Par mesecev je ta vlada padla in na čelo nove vlade je prišel Kerenskij, socialni revolucijonar, ki je proklamiral republiko.

Česa vsega so zmožni verski fanatiki

Ženo so privezali k postelji. — Nato so molili in skakali okoli. Žena je pa trpela strašen glad in žejo.

Bridgewater, S. W. — Verski fanatiki so privezali mrs. H. H. Woolman iz Doltona k postelji, sami so pa plesali in skakali okoli bolnice.

Žensko so rešili biznismani, ki so izvedeli, da se čudni verski fanatiki shajajo na neki farmi, pet milj od Doltona in tam uganjajo svoje budalosti.

Dr. G. H. Glauser iz Bridgewaterja, ki je šel z biznismani na omenjeno farmo, pripoveduje, da so bolnico našli privezano k postelji, okoli nje je pa bilo kakšnih dvajset histeričnih moških in žensk, ki so izjavili, da "izganjajo hudiča" iz nje.

Biznismani so se morali poslužiti sile, da so iz hiše izgnali fanatike. Po dr. Glauserjevi izpovedi je bila bolnica pet dni brez hrane in vode. Bolnica se je nahajala v stanju, kakor da je hipnotizirana.

Bolnica je pričela okrevati, ko so ji dali hrane in jo postavili pod zdravniško oskrbo.

K tej veri pripadajo farmarji in farmarice iz okolice.

Dr. Glauser in biznismani niso proti fanatikom podvzeli nobene druge akcije, kakor da so verske fanatike spodili iz hiše in so poskrbeli, da je bolnica prišla v pravo zdravniško oskrbo.

Nasilnež pretepel dekle.

Chicago. — Dvaindvajset let stara Mary Hauser je bila zgodaj v nedeljo napadena od nekega neznanca, ki ji je strgal v boju z nje obleko, a je zbežal, ker je klicala na pomoč, ko jo je bil in suval v obraz.

POLITIČNI PREGLED PO JUGOSLAVIJI

(Pod tem naslovom bomo v bodoče redno objavljali članke o političnem in gospodarskem položaju v Jugoslaviji. V to svrho je Prosveta najela v stari domovini stalnega poročevalca, ki bo zasledoval gospodarske razmere in delavsko gibanje ter o tem stalno poročal. V glavnem bodo članki pečali z vladnim sistemom, političnimi strankami, oblastvi, z družabnim življenjem in napredovanjem naših ljudi v domovini itd. Kdor torej hoče v bodoče imeti dobre informacije o položaju, v katerem žive njegovi svojci v domovini, naj redno zasleduje te članke. Čitateljem in somišljenikom priporočamo, da povedo o teh člankih tudi rojakom, kateri še niso naročeni na Prosveto. Gotovo se bo vsakdo zanimal za tako čtivo, ker je večina med nas še vezana po krvi ali vsaj po spominih na stari kraj. — Uredništvo.)

KLERIKALCI ŠESTIČ NA VLADI V JUGOSLAVIJI.

Slovenska ljudska stranka (klerikalci) so stopili takoj v prvo skupno vlado, ki jo je sestavil radikal Protič, ker je Pašič odšel na mirovno konferenco. Ta vlada se je sestavila 7. dec. 1918. leta in je trajala do . sept. 1919. leta, torej devet mesecev. Dr. Korošec je bil v njej podpredsednik. V tej vladi, skupaj z liberalci, so se klerikalci počutili zelo dobro. Kako tudi ne? Še ni bilo pozabljeno, kako so klerikalni voditelji Šusteršič, tedanji predsednik in Šlatačen, sedanji predsednik stranke, vneto hujskali ljudstvo na vojno za vero, dom, cesarja!" "Srbe na vrbe" je bilo njihovo geslo.

Sedaj pa so se prejšnji avstrofili čez noč prelevili v srbofile, in z njimi v objemu za par ministerskih foteljev centralizirali vso oblast in vse blagajne v Belgradu.

Zakaj so klerikalci storili ta prevrat? Zato, ker so se bali ljudske obsodbe za zločine hujskanja na vojno — zoper Srbe, — ki jih danes proglašajo za brate. V strahu pred ljudstvom so se zvezali s svojimi do tedaj največjimi nasprotniki, s Srbi, ki so imeli organizirano vojsko in ki so jim v zahvalo rešili cerkvena veleposestva in druge dobičkanosne klerikalne fevdalne ustanove.

Kaj pa je imelo delavno ljudstvo od tega klerikalnega sodelovanja v prvi beograjski centralni vladi? Delavno ljudstvo ni imelo niti od prvega sodelovanja klerikalcev v vladi, niti od vseh petih dosedanjih klerikalnih vlad nobenih koristi, pač pa ogromne škode, kar bomo videli v nadaljnih izvajanjih.

Dr. Korošec se je v tej prvi vladi popolnoma strinjal z notranjim ministrom liberalcem Pribičevičem, s katerim sta skupaj vladala. Ta prekrasna, klerikalno-mohamedanska, liberalno-radikalna vlada je čvrsto potegnila centralistične vajeti oblasti iz vseh pokrajin v Beograd. Odpravila je narodno vlado, narodni svet, deželne zbore, hrvaški in bosanski sabor, razpustila občinske svete z eno besedo: ukinila je vsako ljudsko samoodločbo in samoupravo v deželah. Kdor to ve in zna, da je dr. Korošec bil oni mož, ki je sodeloval pri ukinitvi teh velikih ljudskih pravic, ta ne bo smatral za resno klerikalno vpitje o avtonomiji, njihovo volilno parolo, ki je samo pesek v oči ljudstvu. Klerikalci so bili tudi v Avstro-Ogrski vedno centralisti. Vedno so držali z Dunajem in živeli od milosti dunajske gospode. Zato so tudi hujskali na vojno, da bi pridobili še večjo milost in naklonjenost Dunaja. Sedaj po prevratu hočejo živeti od milosti belgrajskih kapitalističnih oblastnikov. V moč ljudstva, v moč zavednosti in organizacije klerikalci ne verujejo. Zavednosti ljudstva se bojijo, ker bi takoj odklenkalo njihovim predpravicam, ako bi se ljudstvo politično zavedlo. Zato so takoj po prevratu stekli v Beograd po milosti. V dar pa so nesli vse fonde in oblasti iz Ljubljane v Beograd, ter kakor bomo prihodnjič videli, izdelali skupno s srbskimi kapitalisti take davke in uredbe, ki davijo ne samo slovensko, temveč vse jugoslovansko delavno ljudstvo, delavce poljedelce in nameščence.

Kako rastejo državni izdatki v Jugoslaviji.

Leta	milijonov din.
1919	1,574
1919-20	2,437
1920-21	4,815
1921-22	6,149
1922-23	8,134
1923-24	10,209
1924-25	11,767
1925-26	12,321
1926-27	12,504

Vesti iz Jugoslavije

KAJ JE POVZROČILO SEDANJI POTRES.

Seizmološki zavod v Belgradu je izdal o vzrokih sedanje potresne katastrofe sledeče poročilo:

Velika potresna katastrofa, ki je zadela te dni južno Hercegovino in Dalmacijo, je nastala po sedaj zbranih podatkih radi premikanja treh velikih zemeljskih plasti. Do premikanja je prišlo vsled pritiska z zapada, ker je bilo porušeno ravnotežje na dnu Jadranskega morja. Naj…nejše premikanje zemeljskih mas je nastopilo vzdolž tektonskih naselbin, kakršnih je ravno v tem predelu zelo veliko. Pri sedanjem potresu se je najprej premaknila plast med naselbinami, ki se raztezajo južno od Mostarja proti Trebinju. Druga linija gre od Stona preko Ljubinja in preseka Dabarsko polje. Največja opustošenja so bila v pasu med Stonom in Ljubinjem. Premik tega bloka je spravil v gibanje tudi sosednji blok med Popovim in Dabarskim poljem in so nastala zato močna opustošenja v Ljubinju in Plani. V zvezi s tem je bil premaknjen tudi tretji blok med dolgim tokom Neretve v smeri Metković-Ravno in Mostar-Dabarsko polje, kjer je prišlo do opustošenj v stolačkem srezu in vzdolž Neretve.

Kretanja teh velikih delov zemeljskih plasti so se razširila na veliko daljavo, ki je zaenkrat še nemogoče ugotoviti. Povsod na tem prostoru, skozi katerega je šel zemeljski val, je polno slabih tektonskih naselbin in se bodo še javili lokalni potresi, deloma slabši deloma močnejši. Taki potresi bodo tvorili skupno z onimi iz glavnih blokov dolgotrajno serijo naknadnih potresov. Vsi ti potresi, čeprav slabi, so velikega znanstvenega pomena in je zato potrebno, da vsakdo, ki je čutil na našem ozemlju potres, obvesti o tem seizmološki zavod v Belgradu, ki se specijalno bavi s tem proučavanjem.

Naknadni potresi ne bodo imeli škodljivih posledic, pojavijo pa se lahko v nekaj mesecih ali čez eno leto. Ta redek pojav na našem ozemlju, ki ima tudi svoje dobro poznane in opisane predhodnike, zasluži največjo pozornost in podrobno proučavanje.

Vsa Jugoslavija ena sama igralnica. Še za nobeno kolo državne izredne loterije ni bilo pri nas toliko zanimanja, kakor za sedanje XIII. kolo. Država je izdala 250,000 celih srečk, ki pa se prodajajo v polovičnih in četrtinskih komadih. Velika večina srečk je bilo oddanih v četrtinskih komadih tako, da se lahko računa, da se udeležuje nad 500,000 igralcev srečkanja sedanjega kola državne loterije, kar znači, da igra vsak 24. državljan.

Po vojni se je državna loterija sploh zelo razvila in tudi v Avstriji, Italiji in na Češkem prav pridno igrajo, vendar pa ne tako, kakor v Jugoslaviji. To pa morda radi tega, ker igralni načrti v teh državah niso tako dobri, kakor naš. Od XIII. kola sta se sedaj vršili dve žrebanji, ostala tri pa se bodo vršila zaporedoma v prvih dneh prihodnjih treh mesecev. Tretje žrebanje je bilo 8. marca in je bilo pri tem izžrebanih 2,500 dobitkov v skupnem znesku 2,108,000 Din. Največji dobitek pri tretjem žrebanju znaša 660,000 Din, ki je izplačljiv brez vsakega odbitka. Srečke za tekoče XIII. kolo so v ogromni množini že v rokah igralcev, ker ima vsak igralec, ki je kupil srečko za I. žrebanje, po zakonu pravico, da se mu njegova srečka prihrani za igro v naslednjih razredih, ako ni bila pri prejšnjem razredu izžrebana. Vsak prodajalec srečk je dolžan radi tega, da počaka vsakega igralca, da 5 dni pred žrebanjem obnovi, odnosno podaljša in plača srečko za novi razred žrebanja. Novi igralci, ki se niso zanimali za I. ali za II. razred žrebanja, se lahko udeleže igre v državni loteriji samo, če dobe slučajno neobnovljene srečke igralcev prejšnjih razredov. Ker je takih srečk zelo malo, ostaja seveda še zelo veliko število igreželjnih interesentov nepotolaženih. Ako bi ne bile srečke po igralnem načrtu vezane na stare igralce in bi ne bila tako težava, da si lahko kupijo srečko tudi novi igralci, bi se bržčas udeleževalo igranja še mnogo večje število ljudi, in bi potem vsa Jugoslavija dejansko postala ena sama igralnica.

Pintar obsojen na smrt. Branko Pintar, ki je 4. novembra 1926 umoril in oropal 53letnega sejmarja Karla Primožiča v Ljubljani, je bil 25. februarja pred ljubljansko poroto obsojen na smrt na vešalih. Pintar je priznal dejanje. — Dan poprej je bil France Klemen, drzen vlomilec in tat, obsojen na pet let težke ječe. Klemen je bil že večkrat zaprt in izgnan je bil iz Jugoslavije, a se je vrnil nazaj in izvršil celo vrsto vlomov in tatvin.

IZ PRIMORJA

"Hlapec Jernej" v Gorici. Po dolgem neprostovoljnem odmoru je pričelo "Dramatično društvo" v Gorici zopet s svojim delovanjem. V soboto 12. februarja je otvorilo svojo sezono z dramatizacijo Cankarjevega "Hlapca Jerneja". Ne bomo ponavljali grozot prvih dni lanskega novembra. Fašisti so zasedli prostore Trgovskega doma in jih niso hoteli dati nazaj. Tudi tedaj ne, ko je sam njih vodja — odkritosrčno ali neodkritosrčno — obsodil napade in obljubil kaznovati krivce. Krivci niso bili pa kaznovani, krivica ni bila popravljena. (Te dni izvemo, da začne po dolgih treh mesecih neka preiskava in da bo škoda povrnjena. To vest pa po izkušnjah, ki jih imamo, sprejemamo z veliko skepso.) Slovenci so bili prisiljeni, da so oddali prostore Trgovskega doma v najem šolskemu skrbništvu v Gorici. In le dejstvu, da so se razmere proti Slovencem na zunaj malo omilile se moramo zahvaliti, da se je posrečilo doseči tako pogodbo, da so Italijani prepustili Slovencem dvorano za določeno število predstav na leto. Dejansko stanje je danes tako, da so gospodarji v prostorih Trgovskega doma Italiani, Slovenci, ki so pravi gospodarji, pa so le njih ponižni podnajemniki. Na ta način je prišlo do tega, da se je prireditev lahko vršila, ko je Dramatično društvo vložilo prošnjo za predstavo po predpisih. Bilo je veliko težav in poti, veliko sitnosti in nadlog, najmanj toliko, kolikor jih je imel "Hlapec Jernej", preden je prišel do konca svoje križeve poti. Dasi je delo prevedeno v razne svetovne jezike in že dvakrat celo v italianščino, vendar so imeli gospodje pri oblasti vse polno pomislekov proti temu, če bi dovolili to predstavo ali ne. Predstava ni bila pismeno dovoljena, ampak ustno. Otvoritev je bila sijajna. O dramatizaciji Cankarjenvega "Hlapca Jerneja" ne bomo govorili, o igranju pa samo to, da je bila igra dobro inscinirana in igrana tudi. Zanima nas množica, ki je prihajala v soboto zvečer in v nedeljo popoldne iz mesta in iz okolice, sploh iz vseh krajev dežele, od Bovca in Vipave, celo iz Trsta in zasedla prostore Trgovskega doma do zadnjega kotička. Lahko rečemo, da imamo morda le par izjem, da je bila dvorana Trgovskega doma tako zasedena kot ta večer. Zanimivo je bilo, kako so se valile množice iz dvorane in v dvorano ob kordonu karabinjerjev. V dvorani, na dvorišču je bilo vse polno detektivov, navzoč je bil tudi sam policijski komisar. Pritrditi smemo, da je bilo za varnost Slovencev popolnoma preskrbljeno. Če bi bilo dne 4. novembra vsaj na polovico toliko, bi se žalostni dogodki, ki so škodovali ugledu italijanske države, nikoli ne bili zgodili. In to bi bilo bolje za goriške Slovence, za Italijane pa tudi.

Slovenski pismonoše. Slovenske pismonoše so precej vzeli na piko, dasi prav vestno izvršujejo svojo dolžnost. Tako so na primer v Gorici in Trstu pretipali obisti vsem pismonošam, v katere organizacije so vpisani, katere liste imajo naročene, celo če imajo slovenske knjige v hiši. Mnogo slovenskih pismonoš so odpustili. Te dni izvemo, da so začeli odpuščati slovenske pismonoše po deželi kar po vrsti. Celo po deželi tedaj! Vzrok? Tega ne vemo. Bo najbrž ta, da so Slovenci in da bodo morali prepustiti svoj kruhek Italijanom. Nov način italijanske kolonizacije naših krajev.

Cene živini in mesu v tržaški pokrajini. Deželna fašistovska zveza targovcev je določila cene živini in mesu. Goveja živina se kupuje na živo težo po 250 do 2.80, najboljša žival po 3. Mesarji sekajo po 7.80 do 12.40, tako da so sedanje cene visoke za 30 odst. Cena govejega mesa je navedena na debelo kvintal 720 lir.

Ples in zapravljanje. Neverjetno je, koliko plesov se vrši po širni Julijski Krajini nedeljo za nedeljo, pa ne samo sedaj v poskočnem pustnem času, ampak skozi celo leto. Kdor ne pozna razmer v deželi, bi sodil, da prebivalstvo prekipeva blagostanja, ko pa plešejo po tolikih krajih. Iz Istre prihajajo hkratu s poročili o groznem gospodarskem stanju naznanila plesov. Iz Veprinca pišejo v "Istarsko Riječ", da vsi od kraja plešejo, moški in ženske, celo nedeljo, da je grozno. Pri plesu se tudi pije, krčme so polne. Tam nihče ne joče in ne toži, toda posetite v pondeljek plesalca in vinskega brata, pa boste čuli njegovo stokanje in v solzah se hoče vtopiti . . . Ni tako samo v Veprincu, ampak še marsikje drugje. Plesi dajo italijanski oblasti na leto ogromne prejemke in krčme plačujejo velike davščine. Kulturno delovanje se pa ustavlja, dovoljujejo se ljudstvu demoralizujoči plesi, ki pospešujejo tudi izseljevanje.

Novi goriški kvestor in plesi. Kakor čujeme, je novi goriški kvestor za ljudsko izobrazbo zelo vnet mož, in ima precej na piki plese in gostilne. Če je temu res tako, bi radi vedeli, kako se ujema z njegovim prepričanjem dejstvo, da se v ajdovskem in vipavskem podeštatu vršijo plesi dan za dnem in da naše ljudi naravnost silijo na te plese, kjer zapravljajo čas, denar in zdravje. Po drugi strani pa prepovedujejo naše poštene kulturne prireditve, koncerte, predstave itd. Če je gospod kvestor res tako vnet za ljudsko izobrazbo, si srčno želimo, da napravi prej ali slej red v tem oziru, da omeji plese, ki jih prirejajo v posebne namene in dovoli prireditve, ki bodo vsem v čast in korist.

Veselice in družinske zabave prirejajo fašisti v Podbrdu, potem pa se hvalijo v svojem tržaškem glasilu, kako uspešno je njihovo potujčevalno delovanje ob meji. "Drugorodni element" se odziva fašistovskemu vabilu na plese in zabave v ogromnem številu in Slovenci so naročeni tudi že na "Popolo di Trieste" Liktorskega posojila so podpisali, kar so mogli. Stiki med Slovenci in Italijani so stalni in številni drugorodci že javno manifestirajo prava čustva italijanstva . . . Kdor ne verjame, ne pride v fašistovski raj.

Poskušen samomor. Poročali smo, da so orožniki prijeli Ivana Staniča, ki je obsojen na 24 let zapora, pa se mu je bilo posrečilo, da je ostal dolgo časa neopažen na svobodi. Stanič si je v zaporu z nožem načel žile, ali opazili so njegovo početje pravočasno čuvaji, ki so ga takoj spravili v bolnico.

RAZNE VESTI

KJE SO NAŠA BOGASTVA?

V New Yorku pravijo, da smo letos petkrat bogatejši kot v letu 1914.

New York. — National Industrial Conference Board poroča, da je ljudstvo Združenih držav danes petkrat bogatejše kakor je bilo leta 1914. Po narastku denarnih vlog v bankah, poštnih hranilnicah, stavbinskih društvih in po premijah življenskih zavarovalnin sklepajo, da so prihranki na vsako osebo v Ameriki narastli od $6.71 v letu 1914 na $33 v začetku tega leta.

Mednarodni šahovski turnir.

New York. — Dr. Vidmar iz Jugoslavije je v nedeljo posekal ameriškega prvaka Marshalla v petnajstem kolu mednarodne šahovske tekme v New Yorku. Marshall nima sreče. Spet je padel na šesto, najnižje mesto. Profesor Vidmar je še vedno na četrtem mestu. Jugoslovan je porazil Američana s štiriindvajsetimi potezami.

Stanje tekmovalcev ob zaključku 15. kola je bilo sledeče: Capablanca 10 zmag in 4 izgube, Alekin 8 in 7, Nimzovič 7½ in 7½, dr. Vidmar 7½ in 7½, Spielmann 6 in 9, Marshall 5 in 10.

Otrok, star pet tednov, shodil!

Chicago. — Zdravnikov eksperiment na njegovem lastnem otroku je prinesel čudež, kot poročajo čikaški listi. Dr. Carl Loeb, 2042 Seminary ave., ima pet tednov starega sina, ki že hodi. Večina otrok ne more hoditi pred enim letom starosti. Zdravnik pravi, da svojemu otroku vsak dan obseva telo z ultravijoličnimi žarki in ga drgne z "ožarjenim" olivnim oljem. To je naredilo otroka tako močnega, kakor da je eno leto star.

Ogromno tuje solnce stehtano.

Chicago. — Tuje solnce, ki je tristokrat težje kot naše solnce, je bilo te dni stehtano na observatoriju čikaške univerze v Yerkesu. To je največja masa snovi v enem samem telesu, kar je doslej znanih človeku. V astronomičnem jeziku se to solnce imenuje "zvezda št. 27 v konstelaciji Velikega psa". Njegova teža znaša šeststotisoč milijonov milijonov milijonov milijonov ton. Privlačna ali gravitacijska sila na tem solncu je tako velika, da bi žoga, katero bi zagnal Babe Ruth, padla na tla še predno bi odskočila le en čevelj visoko. Človek bi tamkaj tehtal 60 ton.

"Car" Cyril prodaja Američanom koncesije.

Berlin, 14. marca. — Veliki knez Ciril, ki že dalj časa nosi naslov "carja vseh Rusov", je prišel v denarne stiske in zdaj prodaja ameriškim kapitalistom koncesije v Rusiji, ki jih dobe potem, ko njegova armada "okupira" Rusijo. Cirilova žena, velika kneginja Viktorija, ki je sestra rumunske kraljice Marije, hodi okrog bogatih Nemcev in jih vleče, da so ameriški bankirji obljubili štirideset milijonov dolarjev.

Finska prohibicija je fiasko.

Helsingfors, 14. marca. — Tukaj je bil objavljen manifest, ki so ga podpisali vodilni sodniki, duhovni, učenjaki in podjetniki ob priliki desetletnice prohibicije na Finskem. Manifest se glasi, da je zakon prohibicije popolen fiasko. Prohibicija je naredila iz ljudi največje hinavce.

Amerika dala $50,000 za Japonce.

Washington, D. C. — Ameriški Rdeči križ je kabliral $50,000 v pomoč prizadetim vsled potresa na Japonskem.

Pokopan pod premogom, rešen.

Chicago. — John Norwicha je zasulo pet ton premoga, ko je delal pri Belt železnici. Sodelavci so šli takoj na delo ter ga odkopali živega.

RAZNO

Fašistična cenzura na pošti. Divna je fašistična svoboda! Kakor znano, smejo fašisti ustaviti vsakega, ki se mora takoj izkazati. Sicer je pred kratkim izšla neka vladna naredba, s katero se rok, do katerega je treba imeti osebno legitimacijo s fotografijo in odtiskom prsta, podaljšuje do 9. maja t. l. ali policijskih agentih in agenti fašistične tajne policije ustavljajo že sedaj posameznike na ulici in zahtevajo, da se izkažejo. Če nimaš dovoljne legitimacije, hajd v luknjo. Pozneje, ko ti od doma prineso izkazila, te seveda izpuste. In če bi bilo samo to!

Danes v Italiji, posebno pa v obmejnih pokrajinah in predvsem v Primorju vobče ne velja več zakon o pisemski tajnosti. Osebe, ki so le količkaj politično osumljene, sploh ne dobivajo pisem, ne da bi jih prej na pošti odprli in pregledali. Če se jim pisma pri odpiranju ne pokvarijo, jih zopet zalepijo in jih morejo naslovljenci dobiti, seveda, če niso sumljiva ali celo nevarna, če pa se pismo pokvari pri odpiranju, se kratkomalo raztrga in zavrže, če je še bolj nedolžno. Ravno tako se pregledavajo tudi pisma, ki se oddajajo na pošti, zlasti priporočena pisma, pri katerih se mora napovedati ime in naslov odpošiljalca. So ljudje, katerim se pregledajo vsa pisma, ki jih oddajajo na pošti. Poštno osobje ima nalog, da izroča policijskim agentom, oziroma fašističnim cenzorjem vsa pisma, ki bi jih, sodeč po pisavi, mogel pisati ta ali oni osumljenec. Za vso ostalo pošto pa se redno delajo povprečni preizkusi in pregledi.

Silno stroga je kontrola brzojavk. Vse brzojavke, ki se oddajo v enem dnevu, mora brzojavni urad redno vsak dan ob določenem času v izvirniku predložiti varnostni oblasti, pa naj so brzojavke kakršnekoli, zasebne, poslovne ali uradne. Ker mora biti na brzojavki zabeležen naslov oddajalca, je tako varnostna oblast točno poučena o njem. Brzojvke brez zabeležbe naslova oddajalca se ne sprejemajo in seveda tudi ne oddaljajo. Ako pri sprejemanju brzojavke uradnik prezre okolnost, da ni zabeležen na brzojavki naslov oddajalca in se ta nedostatek opazi pozneje, se brzojavka ne odpravi, čeprav je plačana, a uradnika dohiti stroga kazen.

Ravno tako je pri telefonu. Pod najstrožjo kontrolo so pogovori z inozemstvom, a ravno tako posluša tudi notranje interurbane pogovore organ varnostne oblasti. Da, pod kontrolo so celo krajevni telefonski pogovori, zlasti pa pogovori med osumljenimi številkami.

Z eno besedo; ves poštni, brzojavni in telefonski promet je pod najstrožjo kontrolo. Ne zaupa se nikomur nič, niti poštnim nameščencem, in prav posebno ne domačinom, tistim, ki so služili še pod prejšnjo vladavino, pa če so še tako dobri Italijani in so bili najzagrizenejši iredentisti pod Avstrijo. Po vseh poštnih, brzojavnih in telefonskih uradih se neprestano mešajo policijski agenti in poštni fašistični miličniki, ki nadzirajo poslovanje nameščencev.

Iščemo mladega brivca, delo stalno, unijska plača. Oglasite se pri: Louis Knezevich, Sanitary Barber Shop, 5508 Archer., cor. Center Ave. Summit, Ill.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSKIH ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo 27. marca, v dvorani Č. S. P. S.

Francisco Ferrer št. 131 S. N. P. J.—Veselica dne 16. aprila v dvorani S. N. P. J.

Pevsko društvo "Lira", koncert dne 24. aprila v dvorani S. N. P. J. na Lawndale in 27. cesti.

Klub št. 1, J. S. Z. — Dramska predstava in prvomajska slavnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J.

Pevsko društvo "Triglav," koncert v Hrvaškem domu v So. Chicagu, dne 8. maja.

Pevsko društvo "Slovan", koncert dne 29. maja v Hrvatskem domu, So. Chicago.

Orkester S. N. P. J.—Veselica dne 29. maja v dvorani S. N. P. J.

Piknik društva št. 1 S. S. P. Z., dne 19. junija pri Vidmarju v Willow Springsu.

Piknik društva "Zarja", dne 27. junija pri Vidmarju v Willow Springsu.

Piknik društva "Zvon" št. 70 J. S. K. J. dne 4. julija pri Vidmarju v Willow Springsu.

SAMEC.

Slovenec, star 38 let, se želi seznaniti s Slovenko ali Hrvatico v starosti 30-40 let v svrho ženitve. Tudi vdova z enim otrokom ni izvzeta. Lepa prilika. Vsa pisma s sliko se naj pošlje na naslov: Tony Sewer, P. O. Box 76, Des Moines, Iowa. — (Adv.)

REVMATIZEM

Bolečine hitro izgine z Red Cross obližem.

Odprava ostrih zbodljajev kot z nožem, težkih neprestanih bolečin revmatizma, to je vse, kar žele trpeči. In vi lahko to dobite. Tja, kjer vas boli, pritisnite Johnson's Red Cross ledični obliž. Čudili se boste in veseli boste, kako hitro vam bo pomagal.

Ne ozirajte se, kakšna zdravila ste uporabljali proti revmatizmu, ne pozabite se poslužiti tega starega zanesljivega Red Cross obliža. Greje in pomirja unete dele, zaustavlja bolečine, premaga unetje ter izžene okorelost iz nabreklega mesa in sklepov. Nežno masira meso z vsakim gibljajem telesa in njega zdravilne sestavine vsesava koža.

Obliž lahko razrežete na kose, ki se bodo prilegali bolečim delom. Niti en dan vam ni treba več prenašati revmatizma. Vi lahko dobite takojšnjo in pristno pomoč v bližnji lekarni, če vprašate za veliki Red Cross obliž z rdečim flanelastim ozadjem.—(Adv.)

FARMA NA PRODAJ.

Proda se 47 akrov obsegajoča farma z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Na farmi je nekaj sadnega drevja in 1000 komadov vinske trte. Farma je očiščena, 32 akrov zemlje je za orati, a ostalo je pašnik in gozd. Farma leži na južni strani Michigana na lepi ravnini in v prijaznem kraju pri glavni cesti, le 8 milj od mesta Grand Haven, Mich. V tem kraju raste vse in zelo lepo uspeva kar se vseje in tudi je zelo dobra pitna voda. Cena je nizka, samo $2500.— takoj se plača $1000.— ostalo pa po dogovoru. Katerega veseli kupiti dobro farmo, naj se oglasi pri lastniku pismeno ali osebno, na naslov: Anton Plesec, 381 First Ave. (Rear), Milwauke, Wis. (Adv.)

ZDRAVNIK JE REKEL PLUČNICA

Prišla je vsled prehlada in on se ni pazil.—Zapomnite si.—

Zdravniki priporočajo gorki Bolgarski čaj, da si preženete prehlad hitro.

Bolgarski zeliščni čaj pomaga proti revmatizmu, zaprtnici, jetram, obistim in drugim želodčnim nerednostim, ter ustvariti močno zdravo kri.

Bodite gotovi in uprašajte vašega lekarnarja po pravem Bolgarskem zeliščnem čaju v rudečem in rumenem zavitku z mojim imenom na njem: 35c, 75c in $1.25.

Opomba: Večje družine bi morale imeti moj velik zavoj dovolj za 5 mesecev. Pošljite mi $1.25 in jaz vam pošljem na vaš naslov takoj. Naslovite na H. H. Von Schlick, 8 Marvel Building, Pittsburgh, Pa.—(Adv.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamene (Feb. 28-1927) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.76. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

BISERI IZ SVETOVNE LITERATURE

Jules Verne:

Z zemlje na luno

(Dalje.)

V zgodovini sveta še ni bilo nikoli toliko ur natančno uravnanih kakor topot. Nikdar niso opazovali pomikanja lune proti zenitu s tako pozornostjo kakor ta večer.

Sekunde so bile minute in minute kakor ure. Kakor bi se bil čas ustavil. Množice so štele sekunde in kakor se je pomikal kazalec, tako je valovelo šumljanje med njimi. Neki moški v množici je z resnim, globokim glasom prevpil vse šumljanje množice.

"Petintrideset! — Šestintrideset! — Sedemintrideset! — Osemintrideset! — Devetintrideset! Štirideset! — Strel!"

Razletel se je gluščeči grom. S reskajočim gromom je bušil veter, ki je pometal vse milijone ljudi na tla, kakor bi bili snopi pšenice. Pokonci pa je švignil žarek luči, očividno kakor bi hotel prerezati nebo, a za njim so sledili oblaki dima. Vsa država Florida se je v tistem trenutku zasvetila v dnevni svetlobi. Po več sto milj daleč na morju so videle ladje ta blisk in zdelo se je, kakor bi padel ogromen meteor. Navzgor presekani zrak in nenadna praznina za izstrelkom, vse to je povzročilo silen veter, ki se je spremenil v pravcati vihar. Celo vreme se je spremenilo in dan za dnem je bilo nato oblačno in pusto.

Dvanajst dni je preteklo, odkar je bil izstreljen projektil. Nato pa so zasledovalci na Long Peaku naznanili svetu srce pretresujočo vest:

PROJEKTIL NI DOSPEL DO SVOJEGA CILJA!

Pojasnila so sledila. Radi nepoznanega vzroka je strel zgrešil svoj cilj, šel je mimo tarče, vendar toliko blizu, da je ostal v krogu, ki še spada pod lunino privlačnost. Tako je projektil postal lunin satelit. To je bilo pojasnilo zvezdoznancev, ki so dalje še zakujučili:

1. Ali bo luna končala njh pot s tem, da jih pritegne k sebi in bodo potovalci dospeli na svoj cilj, ali pa:—

2. bo projektil podvržen zakonu privlačnosti z lune še gravitiral na luno in krožil okoli nje kakor lunina luna do konca časa. Pri takih zaključkih so ljudje veliko mislili. Očividno so potovalci krožili okoli lune v približni razdalji dva tisoč in osemsto in triintrideset milj. Hrane so imeli dovolj za par mesecev in kemikalij za zrak tudi dovolj za nekaj manj časa. Toda kaj potem? Domišljija vseh se je bavila s položajem potovalcev, ki si ne morejo pomagati in ne morejo iz temnih prostorov v brezzračju. Samo J. T. Matson je visoko nosil glavo in je vse zagotavljal, da upa.

Rekel je: "Ali nimajo vse najboljše, kar poseduje zemlja? Znanost, vedo, neustrašnost in iznajditeljske sposobnosti? Zakaj bi bili v skrbeh. Zanesite se, da bodo našli izhod."

Odhod

Ko so se naši podjetni možji znašli v projektilu, po vstopu so čakali malo več kot pol ure. Arden se je takoj lotil priprav. Z nekakim ponosom je prižgal mali plinov curek in je pokazal svojima tovarišema še več drugih bolj malenskostnih stvari, katere je pripravil zato, da bo udobnejše na potovanju na novi svet. Na njuno začudenje je spravil v projektil tudi dva psa, Diano in Satelita, kakor ju je imenoval, ter je rekel, da bosta koristna v novem področju. S ponosom je pokazal na hladilnico za mrzla živila, peč na plin in veliko različnih inštrumentov, ki so bili vsak na svojem mestu. Toda Barbicane je napravil konec temu pregledovanju, s tem, da je pokazal na uro, rekoč: Samo deset minut še imamo, da se pripravimo na tresk, kateri bi lahko poslal v brezzračje nič drugega kot izstrelek s tremi mrliči." Ta opomba je iztreznila vse. Tako so hitro pripravili na sredo pada tri male, dobro podložene blazine in po navodilu Barbicana so se vsi trije po dolgem iztegnili, kolikor so se mogli, in ko so še videli, da so vsi pregibni predmeti dobro zavarovani, so ugasili luč.

Tako čakanje v popolni temi in tišini je bilo dovolj vznemirjajoče za živce. V tišini so lahko čuli celo tiktakanje kronometra, ki je bilo nečuveno glasno in določno. Nenadoma je Francoz izpregovoril:

"Na dnu kanona z 900 čevlji dolgo cevjo in z 1,600,000 funti smodnika pod seboj. Zunaj pa je Murchison, ki ima že prst na gumbu. Pritisnil bo in izsreljeni bomo v večnost."

"Dovolj, Miha, dovolj," ga je prekinil resni Barbicane. "Še dvanajst sekund bomo na zemlji potem nas pa bog ohrani."

Nič več niso rekli, ampak sekunde so se zdele ure. Zdelo se je, da se je čas spremenil in kakor da bi bile ogromne razdalje med vsakim tiktakom ure. Nenadoma pa so začutili neznansko zmešnjavo—mogočen treskajoč polom, mogočen silen sunek.

Če bi človeško oko moglo prodreti v temino železne celice deset minut po eksploziji, bi videlo na pregibnih plošah poda v projektilu, na katerih so se vzpenjale pokonci blazine s pregibnimi pokrovi pod seboj, da ležijo na mehkih podlagah tri trupla brez gibljeja. Oko bi zapazilo, da so bili vsi predmeti tako pritrjeni, da bi jih ne bilo mogoče premakniti ali odlomiti vsled sile strela.

Prvi se je zavedel Françoz. Sedel je in se skrbno potipal, potem pa je z roko segel okoli sebe po truplih svojih tovarišev. Ko je začutil, da se ne ganeta, se je ustrašil, da je mogoče sam ušel smrti. S težavo se je spravil na noge, se prijemal in našel plinsko pipico ter nažgal plin. Očividno je trpel samo Barbicane, kajti na njegovih ramah je opazil kri, ki je prihajala skozi srajco. Arden ga je hitro preiskal in se prepričal, da je rana samo površna. Takoj se je lotil dela, da spravi tovariša nazaj k zavesti. Barbicane se je zbudil par minut za Nichollem.

"Gibljemo se, ali ne?" so bile njegove prve besede.

"Prav gotovo," je odgovoril Arden.

"Ali pa počivamo na dnu Mehiškega zaliva," se je oglasil Nicholl.

(Dalje prihodnjič.)

Razvoj pošte

Prvi poštni sistem, zabeležen v zgodovini, je bila pošta v starodavnem perzijskem cesarstvu. Po zapiskih starogrškega zgodovinarja Ksenofonta je perzijski vladar Cir Starejši imel kurirje, ki so z zasedlanimi konji čakali v raznih postajah, oddaljenih dan vožnje med seboj, da bi zamenjaje se od postaje do postaje hitro dostavljali važne vesti in poročila iz pokrajin v glavno mesto in obratno. Za časa Julija Cezarja je bila kurirska služba po deželah, podvrženih rimski oblasti, tako dobro razvita, da od dveh pisem, ki jih je Cezar iz Britanije poslal Ciceronu v Rim, je eno prišlo v Rim po 26 in drugo po 28 dneh. Ali vse te poštne službe se je mogla posluževati le vlada oziroma osebe, ki so imele zadosti vpliva pri vladi, da so se je mogli posluževati za svoje privatne svrhe. Zasebniki, ki so si hoteli med seboj dopisovati, so se morali posluževati sužnjev za dostavljanje svojih pisem ali zaupati svoje pismo kaki osebi, ki je slučajno potovala v kraj, kjer se je naslovljenec nahajal, in ki je bila voljna storiti to uslugo. Kakor se zdi, prvi rimski vladar, ki je proti koncu tretjega stoletja ustanovil neki poštni sistem za privatne osebe, je bil cesar Dioklecijan, znan po sloviti rimski palači, iz katere je nastal Split.

Prvi francoski poštni sistem je započel ob koncu trinajstega stoletja. Angleška je ustanovila privatno pošto še le l. 1635. Začetkoma je bila poštnina dokaj draga, od 8 do 25 centov po daljavi. L. 1839 je bila uvedena poštnina enega centa in l. 1840 so začeli rabiti poštne znamke. Prve poštne škrinjice so uvedli leta 1835.

V ameriških kolonijah se je prvi poštni urad pojavil v Massachusettsu l. 1639. Poštnine so začetkom znašale od 8 do 25 centov po daljavi. Najprej so poštnino pobirali v potovini, ki jo je lahko plačeval odpošiljatelj ali naslovljenec. Kuverto z znamko so začeli rabiti l. 1853. Naslednje leto so uvedli sistem priporočenih (registriranih) pisem. Za časa, ko je bil Lincoln predsednik, je bilo uvedeno brezplačno dostavljanje pisem potom pismonoš. Že od leta 1825 se poštni sli dostavljali pisma, ali bilo je treba plačati po dva centa za vsako pismo dostavljeno na dom. Brezplačno dostavljanje (free delivery) je začelo l. 1863, začetkoma le v mestih čez 50,000 prebivalcev.

Morda najbolj dramatična točka v razvoju poštnega sistema v Ameriki je bil takozvani "pony express" (konjska brza pošta), ki je trajala le 16 mesecev do l. 1859, ko jo je nadomestila novo ustanovljena brzojavna proga čez ameriški kontinent. Ideja konjske pošte ni bila nič novega, kajti že Džengiš Kan, veliki mongolski vladar najrazsežnejšega cesarstva, ki je kdaj obstojalo, je uvedel konjsko brzo pošto pred tisočimi leti. Za ameriški "pony express" so rabili le najprimernejše sle ali konje. Sistem je obsegal 190 postaj, 420 konj in 80 jahačev. Pot, ki jo je vsak jezdec moral prehajati, je navadno znašala 75 milj, vsakih 15 milj pa je dobival svežega konja. Konji so prenašali 15 funtov pošte, za katero se je plačevalo po $5 za običajno pismo. Dostikrat so težka pisma nosila še mnogo večjo poštnino, celo do $27.50; za take poštnine je morala biti vsebina teh pisem pač zadosti važna. Iz St. Joseph ob reki Mississippi do Sacramento, California, je konjska pošta rabila deset dni, ali za prenos Lincolnove poslanice ob njegovem vstoličenju so to dobo skrajšali na sedem dni in pol. Le ena poštna malha se je izgubila in le en poštni jezdec je bil ujet od Indijancev, dočim je njegov konj nepoškodovan ušel s pošto. Jezdeci so se zanašali na brzino konj, da uhajajo Indijancem, pušk niso nosili radi teže. Jezdeci so navadno vagali le po 125 funtov. Eden izmed kurirjev te romantične dobe je bil Wm. F. Cody, ki je kasneje zaslovel pod imenom Buffalo Bill.

Drug modernejši, ali še vedno dramatični razvoj v dostavljanju pisem je zračna pošta (air mail). Dosedaj se je v treh letih le enkrat zgodilo, da se je zračna pošta izgubila, in zguba je nastala vsled ognja. Za vsako pot čez kontinent se rabi 14 aeroplanov in tudi letalci se zamenjavajo. Do l. 1926 ni bilo nikakega dobička iz zračne pošte, ali poštna uprava jo je vendarle vzdrževala ravno tako kot brzo železniško pošto, ki se ne izplačuje.

V Washingtonu ima vlada tiskarno, ki vsak dan proizvaja 26 miljonov teh dopisnic. Ali ko je stopil v veljavo nov zakon, ki predpisuje poštnino dveh centov za vse dopisnice razun za navadne poštne dopisnice, ki še vedno stanejo en cent, je produkcija naenkrat poskočila. Od tedaj so uvedli nove tiskalne stroje, ki izdelujejo 6400 dopisnic vsako minuto.

Inozemska pošta je ena izmed najboljših panog ameriške poštne uprave. Njen razvoj je vreden pomena. Po vojni l. 1812 je nastala potreba po čim dalje hitrejših zvezah preko morja. Prve poštne ladije so nazivali "mail packets", ki so nepretrgano plule skozi trideset let. Na njih mesto so stopile hitrejše jadrnice, takozvani 'clipper ships'. Rekordna vožnja teh jadrnic je bila l. 1846, ko je ena izmed teh krasnih jadrnic prišla v New York mnogo poprej nego parnik, potujoči čez isto progo, in prinesla v New York londonske časopise, vsebujoče evropske vesti 42 do 44 dni stare. To se nam danes zdi seveda kot polževa pošta, ali ta brzina je tedaj vzbudila senzacijo po vsem svetu. L. 1926 je pošta odpremila v inozemstvo blago v vrednosti 28 miljonov dolarjev.

Služba, ki jo poštna uprava nudi, je raznolična. Blago se lahko pošilja po paketni pošti (parcel post) ob poštninah, odvisnih od daljave in teže. Pisma se lahko registrirajo, kar zagotavlja posebno skrb ob manipulaciji te pošte; poštnina znaša vsega skupaj 17 centov in zav ruje pisma do vrednosti $50 a manj. "Special delivery" (ek pres) pomenja, da bo pismo d stavljeno prej kot ob navad poštnini, morda dve uri popre poštnina je 12 centov vštev navadno znamko. Denar lahko pošilja potom poštne n kaznice (Money Order) bodisi kraje znotraj Združenih drža ali v inozemstvo, in to za m lenkostno poštnino. Poto svoje poštne hranilnice (post saving system) pošta sprejem prihranke v shrambo in plaču na nje 2% obresti. Paketi tudi lahko priporočajo oziro zavarujejo, ali pa pošiljajo brzino pisemske pošte (lett post), to zadnje pa precej stan Poštno povzetje (C. O. D.) p menja, da poštni urad prevzem pošiljatev paketa, ga izroči pr jemniku proti plačilu gotove zneska in potem izplača ta zn sek pošiljatelju. Na tak nač si človek lahko naroča blago, katero plača ob prejemu.

F. L. I. S.

ITALIJANSKE HARMONIKE

Izdelujemo in importiramo vsakoliične prvovrstne ITALIJANSKE HARMONIKE rožnega dela, ki so najboljše na svetu. Jamčena deset let. Naše cene najnižje. Pouk na harmoniko zastonj našim kupcem. Pišite po brezplačen cenik.

RUATTA SERENELLI & CO.,
1014 Blue Island Ave., Dept. 72, Chicago.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane..$5.00

Slovensko-Angleška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo.....$2.00

Zakon Biogenezije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro.....$1.50

Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....$1.50

Zajedalci—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki..$1.75

Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek $1.00

Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo.....50c

"Hrbtenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo.....25c

"Informator"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo..20c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Izlet gospoda Broučka v XV. stoletje

Češki spisal Svatopluk Čech.—Poslovenil Stanko Svetina.

(Dalje.)

"Ne — ne! Prisegam, da nisem Nemec — bil sem le dolgo v tujini. — To vam lahko pove Domšik — Janko od zvona —"

"Janko od zvona? Ta je dal danes življenje svoje za resnico in domovino, ko se je odtrgal z nami Staromeščani iz Poriških vrat in je bil smrtno ranjen v kratkem boju pod Vitkovo goro. Ako si res Čeh in husit, kako moreš izustiti junakovo ime s temi ostudnimi usti, s katerimi si zatajil vsled ničvrednega strahu ravnokar svoj rod in svojo vero?!"

"Zakoljite razbojnika! Ubijte mevžo!" je zakričala okoli množica in je rinila na gospoda Broučka. Ta je hotel uteči, toda nekdo iz množica ga je zagrabil za plašč, ki se je vsled naglega sunka strgal raz njega, in gospod Brouček je stal naenkrat pred začudeno množico v svoj moderni obleki.

Napadalce je za trenotek prevzela osuplost: tupatam se je oglasil tudi krohot.

"Glej, glej, kaj se je izvalilo iz nedolžnega plašča?" je zaklical poveljnik. "Ali hočeš še sedaj lagati, da si naš? Zdi se mi prej, da spadaš k oni potepinski križarski sodrgi, da si Sigmundov ogleduh!"

"Prisegam, da nisem ogleduh! Sem Čeh in Pražan —"

"Ej, no, ako si Pražan, potem si pristojen naši sodniji. Zvežite ga in ga poljite v mestno hišo! Rabelj in vrv naj izvesta resnico od njega."

Ko je gospod Brouček slišal o rablju in vrvi, je postal bled kakor mrlič. Padel je zopet na kolena in v grozni stiski je jecljal: "Usmilite se! Nisem Pražan. Rojen sem sicer v Pragi, toda pristopil sem k Taboritom — sem cepnik hetmana Hvala — sam Žižka vam to potrdi."

"Ha, ha, Taborit — taka mevža!" "Sedaj nas še hoče imeti za norca." "Pogin tebi, križar in razbojnik ostudni!" Taki in drugi jezni kriki so doneli gospodu Broučku na ušesa in kmalu bi jo bil izkupil, ko bi ne bil znova povelnikov glas ukrotil razkačene množice: "Pustite! Ta grdun se je sicer spremenil pred nekaj časom pa iz Pražana v Taborita in kdo ve, v kaj se še iz Nemca in katoličana v Čeha in husita, sedaj spremeni, in smrt zasluži že za te ostudne, mevžaste laži; ker pa se izdaja za Hvalovega cepnika, ga damo taborski sodniji."

"Saj menda Žižka ravnakor jezdi skozi Gorska vrata v mesto," je zaklical nekdo izmed množica, ki je prišla sem iz Staromestnega trga.

Gospoda Broučka so torej le zvezeli, vlekli in tudi suvali na trg.

Tudi sem so se že zgrinjale iz Celetne ulice in od drugod pestre trume, ki so se živo razgovarjale, druga drugi pripovedovale nove podrobnosti o dokončani bitki, mnogi so od veselja vriskali ali peli zmagovalne pesmi.

Bilo je videt starčke, ki so klečali na zemlji in z dvignjenimi rokami goreče se zahvaljevali Bogu. Gospe so prinašale zelene mladike in sveže šopke cvetlic in so jih metale prihajajočim vojakom na pot ali jih pripenjale na njih čelade in čapke. Na vseh obrazih se je svetila neizmerna radost in v mnogih očeh so se svetile solze veselja. Celo solnce, ki se je že nagibalo k zatonu, se je zdelo, da sveti s praznično in radostno svetlobo, v kateri so se svetile hiše kakor pri blaženem nasmehu.

Vse mesto je vriskalo in z njegovim vriskom se je spojilo zvonenje zvonov iz vseh praških stolpov v grmečo veselo himno.

Oboroženci so se vstavili z nesrečnim Broučkom na vogiu Celotne ulice, kjer je bilo naj več ljudstva. Na visokem ogelnem kamnu je stal nek udeleženec ali priča cele bitke in je ravno pripovedoval poslušajočim trumam z daleč zvenečim, radostno ginljivim glasom njen srečni obrat.

Ubogi gospod Brouček ni imel v svojih smrtnih stiskah žalibog smisla za njegov govor in zato navajam tukaj kratko le to, kar nam je zapisala zgodovina o slavni bitki božji na Vitkovi gori. —

Kakor vemo, se je tam že zdelo, da bodo Taboriti premagani; toda bistri vojskvodja je še pravi čas prišel braniteljem nezavarovane stavbe na pomoč in je poslal del svojih ljudij skozi vinograde na poldanski strani, da bi prijeli sovražno vojsko od strani na grebenu gore. Ti so se vrgli nenadoma od juga in od vzhoda na Mišnjane, ki se vsled ozkega gorskega grebena in strme strani niso mogli niti s svojimi konji obračati niti se razvrstiti na pešce napadalce; Taboriti pa so jih tlačili k visoki polmočni strmini. Ker se niso mogli ubraniti strašnim taborskim cepom, so padali jezdec za jezdecem v globino tudi s konji in so si pri padcu polomili ude. Tudi ti sovražniki, ki so stopili raz konje in ki so se silili na stavbo, se niso mogli umakniti vsled navala zadnjih in so bili neprenehoma obsipani s kamenjem in z dežjem puščic iz stavbe, deloma so bili postinjeni v prepad, deloma so se vrgli v obupnem begu sami dol in večina njih je ležala z razbitimi glavami ali polomljenimi udi na vznožju visoke strmine; izmed onih, ki so ostali na gori, so se nekateri podali in so sedli na zemljo in so se le s ščiti branili proti kamenju in puščicam, pršečim iz stavbe, drugi so se zastonj branili proti razjučenim cepnikom, katerih orožje je s strašnim švigom in treskom padalo na njih glave kakor smrten železen grom.

Križarska vojska doli na Špitalskem polju, videč ta metež taborskih cepov na grebenu gore, videč padati oborožence in konje po visoki, strmoglavi strmini, in druge, ki so po položnejši rebri v divjem diru bežali navzdol, — videč ta krvavi poraz Mišnjanov na vrhu, je bila vsa prestrašena, in ko so jo v temu tudi bojaželjna truma Pražanov in njih kmečkih pomočnikov, ki so se že pred srečnim obratom boja na Vitkovi gori odtrgali od Gorskih in Poriških vrat, napadle od strani, njim na čelu navdušen, bled duhovnik, nad katerega glavo se je bliskal v solnčnem svitu velik, plamenast obroč z veličastno svetinjo, kakor nadzemljska prikazen in katerega glasno molitev je spremljal glas zvonca, z katerim je zvonil mal kodrast deček v cerkveni opravi: tu se je naenkrat zganila vojska Nemcev in Ogrov kakor ogromen oblak, v katerega se je zaletel orkan in se zapodila v beg. V popolnem neredu in z blazno hitrico je drla nazaj k reki in se je vrgla takoj v njene valove. Z gromovitim: "hr, Tabor!" so se gnali Taboriti iz vrha za njimi, z viharnim: "hr, Hus! hr, Praga!" so jih zadeli Pražani v bok, v divjem metežu se je vila masa begunov in preganjalcev k Vltavi, jezdeci in pešci, okovani cepi so rezali zrak, v oblakih dvignjenega prahu so se svetile ostrine sulic, ogromen trušč, ropot, krik, stok in vriskanje je napolnilo široko ravnino pod Vitkovo goro, in tudi reka se je razburkala od plohe jezdecev, ki so bredli čez njo na drugo stran v begu in zmešnjavi. Velika množica mrtvih križarjev je pokrivala krvavo polje Špitalsko in velik del jih je utonil tudi v valovih vltavskih.

(Dalje prihodnjič)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA